

Originalni naučni rad
UDK:343.9.02:343.148
DOI:10.7251/ZND2106059J

SUZBIJANJE ORGANIZOVANOG KRIMINALA- SVJEDOCI SARADNICI PRAVOSUĐA I NJIHOV DOPRINOS EFIKASNOSTI ISTRAGE

Azra Jamaković, MA⁷²

*Doktorandica na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije,
Univerziteta u Sarajevu*

Sažetak: Imajući u vidu aktuelnost i kompleksnost problema organizovanog kriminala koji zahtijeva efikasnu i pravovremenu reakciju odnosno odgovor organa krivičnog gonjenja u cilju njegovog suzbijanja, autorica u radu prije svega daje opći pregled tipičnih mjera i radnji koje se najčešće koriste u borbi protiv organizovanog kriminala. Svjedočenje svjedoka saradnika pravosuđa se također pokazalo kao jedna od značajnijih relativno savremenih metoda utvrđivanja činjenica u krivičnom postupku te shodno navedenom u radu će se dati pregled upotrebe navedenog instituta u suzbijanju organizovanog kriminala. Svjedoci saradnici pravosuđa se u nekim zakonodavstvima nazivaju još i svjedoci pod imunitetom, „svjedoci pokajnici“ ili „krunski svjedoci“ te predstavljaju moćno oružje u borbi protiv društveno negativnog fenomena kao što je organizovani kriminal. Autorica se u radu također kratko osvrće i na zaštitu svjedoka kao neophodan preduslov buduće saradnje, između svjedoka koji odluči da razotkrije kriminalnu organizaciju i organa krivičnog gonjenja obzirom da su ovi svjedoci posebno ugrožena kategorija svjedoka ali i uspješnog okončanja krivičnog postupka.

Ključne riječi: borba protiv organizovanog kriminala, organizovani kriminal, svjedok saradnik pravosuđa

Uvodne napomene

Organizovani kriminal kao izuzetno kompleksna i dinamična pojava predstavlja značajnu prijetnju kako za ekonomski poredak tako i za sigurnost te stabilnost svake države. Organizovani kriminal ne djeluje selektivno što znači da ne bira određeno

⁷² azra-jamakovic@hotmail.com

društvo niti državu već se radi o tome da su ovim društveno negativnim fenomenom obuhvaćene odnosno pogođene gotovo sve države bez izuzetka i bez obzira na stepen njihove razvijenosti. Također, kada je u pitanju organizovani kriminal možemo reći da se ne radi samo o djelovanju unutar nacionalnih okvira već je njegovo djelovanje često prekogranično. Dakle, ovdje se radi o jako fleksibilnoj pojavi na koji zaključak nas upućuje njegova tendencija stalnog širenja kao i prilagođavanja svim postojećim kao i novonastalim društvenim promjenama. Upravo je fleksibilna i promjenjiva priroda organizovanog kriminala ta koja mu je omogućila dugotrajnost djelovanja bez ometanja i prekida (SOCTA, 2021).

Da bi se pružio adekvatan odgovor na izazove koje nosi organizovani kriminal potrebno je konstantno usavršavati postojeće ali i iznalaziti nove metode u njegovom suzbijanju. Dakle, neophodno je izmijeniti određene pristupe u istraživanju organizovanog kriminala, tj. tradicionalne metode zamijeniti savremenim metodama suzbijanja kako bi se efikasno suprotstavili prijetnjama organizovanog kriminala. U prilog tome govori Šikman (2011) pa navodi da primjena tradicionalne kriminalističke istrage ne garantuje uspjeh kod ove vrste krivičnih djela. Kada je riječ o otkrivanju i dokazivanju teških i složenih krivičnih djela organizovanog kriminala neizostavna je primjena posebnih istražnih radnji bez kojih moglo bi se reći ne možemo zamisliti borbu protiv ovog fenomena.

Osim prethodno navedenog, kao jedan od veoma efikasnih pristupa u istraživanju ovog društvenog fenomena izdvaja se upotreba institua svjedoka „pokajnika“, ili kako se u drugim zakonodavstvima naziva krunski svjedok, svjedok saradnik pravosuđa, svjedok pod imunitetom i dr. Mnogi su razlozi zbog kojih je svjedočenje ove kategorije svjedoka itekako značajno a jedan od njih je da je upravo svjedok pokajnik jedini u prilici organima gonjenja pružiti i najsitnije potrebne detalje o počinjenim/planiranim krivičnim djelima, organizatoru organizovane kriminalne grupe, o svim ostalim članovima i samoj kriminalnoj organizaciji u zamjenu za određene pogodnosti što će u cjelosti olakšati istragu i u konačnici dovesti do otkrivanja počinjenih krivičnih djela i procesuiranja njihovih počinitelja (Puizina 2019). Kako se navodi u preporukama Vijeća Evrope (2005), upravo su svjedoci saradnici pravosuđa osobe koje su i same imale određenu ulogu u kriminalnoj organizaciji, te posjeduju znanje o strukturi i aktivnostima kriminalne organizacije kao i eventualnim vezama sa domaćim ali i stranim kriminalnim organizacijama i koje se suočene sa optužbom odlučuju na saradnju sa organima gonjenja u čemu se i ogleda njihova važnost.

Općenito o metodama i mjerama borbe protiv organizovanog kriminala

Da bi uopšte bilo govora o suzbijanju organizovanog kriminala, neophodno je da se razumije suština odnosno sam pojam navedene pojave. Prvi važan korak koji vodi efikasnom suzbijanju društveno negativnog fenomena kao što je organizovani kriminal jeste njegovo definisanje. I pored važnosti njegovog preciznog određenja, na sceni imamo još uvijek mnoštvo definicija što uveliko otežava samu borbu protiv istog. U tom slučaju, autorica navodi kako se mogu izdvojiti određene zajedničke karakteristike koje predstavljaju srž organizovanog kriminala a čine sastavni dio većina definicija, a to su: zločinačko udruženje⁷³, sticanje profita kao osnovni cilj, hijerarhija, modus operandi je upotreba nasilja, razni oblici zastrašivanja, prijetnji, veze sa legalnim strukturama vlasti i korupcija preko koje počinitelji ostvaruju svoje kriminalne ciljeve i otežavaju samo otkrivanje počinjenih/planiranih krivičnih djela i njihovih počinitelja. Shodno navedenom organizovane kriminalne grupe produžavaju svoj vijek trajanja pomoću korupcije koja je osnovna spona između njih i službenih organa vlasti te kroz korupciju štite svoje kriminalne aktivnosti na koji način otežavaju borbu protiv organizovanog kriminala (Korač 2014; Karović 2018).

Osim zakonskog regulisanja tj. izrade zakonskih, podzakonskih i drugih akata, strategija i nacionalnih programa kao mjera za suzbijanje organizovanog kriminala, ostale aktivnosti u suzbijanju ove pojave su određene tehničke i kriminalističke zakonski definisane metode o kojima će biti riječi u nastavku rada. Kada je riječ o ulozi krivičnog zakonodavstva u suprotstavljanju organizovanom kriminalu Marinković (2010) navodi da ovaj fenomen zahtijeva adekvatnu normativnu osnovu kao i organizaciju, koordinaciju i funkcionalnost pravosudnih organa i policije. Također, isti autor navodi kako u suprotstavljanju organizovanom kriminalu, dolazi do temeljne promjene u orijentaciji krivičnog sistema, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Njegov prvenstveni cilj nije više samo kažnjavanje odgovornih pojedinaca već, podjednako, i rasturanje zločinačke organizacije kojoj on pripada i zadobijanje kontrole nad profitom koji je ostvaren putem kriminalnih aktivnosti. Dalje na području materijalnog krivičnog prava, trebalo bi precizno odrediti inkriminacije vezane za organizovani kriminal i pooštriti represivne mjere prema njegovim počiniteljima te krivičnoprocesna rješenja tražiti u proširenju istražnih procedura odnosno davanje širih ovlaštenja organima krivičnog pravosuđa i

⁷³ Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala definiše zločinačko udruženje kao: *“strukturiranu grupu od tri ili više osoba koja postoji u određenom vremenskom periodu, čiji članovi zajednički djeluju u cilju činjenja teških krivičnih djela radi sticanja direktne ili posredne finansijske ili druge materijalne koristi“* (član 2 (a)) (UNODC,2004)

policiji te upotrebi relativno novih načina dokazivanja poput prikrivenih istražitelja, zaštićenih svjedoka i sl. (Marinković, 2010). Upravo je institut svjedoka saradnika pravosuđa o kome će biti riječi u nastavku rada najbolji pokazatelj da borba protiv organizovanog kriminala zahtjeva specifična rješenja krivičnog zakonodavstva.

Državni organi koji su zaduženi da pruže adekvatan odgovor na izazove organizovanog kriminala, trebali bi imati u vidu da je opšti društveni progres posljednjih godina otvorio mnoštvo novih mogućnosti kriminalnog djelovanja počiniteljima krivičnih djela organizovanog kriminala, te shodno tome prilagoditi svoj odgovor u smislu krivičnog pravnog reagovanja na datu novonastalu situaciju. Upotreba tehnologije ključna je karakteristika organizovanog kriminala u 2021. godini te aktivnosti kao što su šifrirana komunikacija radi povezivanja, upotreba raznih društvenih medija, internetska trgovina te pristup sofisticiranim alatima su samo neke od novina kojima se kriminalci služe kako bi činili krivična djela (SOCTA, 2021). Dakle, tehnologija je ta koja kriminalcima omogućava počinjenje novih vrsta kriminala odnosno starih vrsta kriminala ali na potpuno nove načine sa minimalnim rizikom od njihovog hapšenja (Wexler, 2018). Sve prethodno navedeno govori u prilog tome da kriminal evoluirao, poprma najrazličitije oblike odnosno da je podložan promjenama te da je neophodno tradicionalne metode suzbijanja odnosno reakcije na organizovani kriminal, zamijeniti savremenim metodama. Prema Smajjić (2010) upravo ovi razlozi zahtijevaju međusobnu saradnju država u smislu olakšane komunikacije i operativne razmjene informacija putem agencija koje su zadužene za suzbijanje organizovanog kriminala a one su: Interpol (međunarodna organizacija kriminalističke policije), Europol (biro evropske policije), UN (Ujedinjene nacije), OSCE (organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi), UNODC (kancelarija UN za droge i kriminal), Savjet Evrope i dr.

Obzirom da kriminalne organizacije koriste kako smo prethodno naveli dostignuća savremene nauke i tehnologije u vršenju krivičnih djela, jasno je da se kao logično rješenje nameće upotreba savremenih metoda suzbijanja organizovanog kriminala. Do potrebe uvođenja tzv. specijalnih istražnih tehnika u krivičnog procesa zakonodavstva kao i do modifikovanja pojedinih klasičnih dokaznih sredstava dovela je težina i ozbiljnost krivičnih djela organizovanog kriminala koja se veoma teško otkrivaju, razjašnjavaju i dokazuju uobičajenim odnosno redovnim i klasičnim radnjama dokazivanja (Škulić, 2011; Antić, Mitrović, 2012). Dakle, savremene metode suzbijanja organizovanog kriminala kao što je primjena posebnih istražnih radnji, opravdana je činjenicom da kriminalne organizacije koriste dostignuća savremene nauke i tehnologije u vršenju teških krivičnih djela organizovanog kriminala, dakle radi se o sofisticiranom i specifičnom modus operandi-u počinitelja. Posebne istražne radnje se koriste onda kada na drugi način nije moguće ili je

otežano doći do dokaza (UNODC, 2012). Za potrebe suzbijanja kriminala posebno teških krivičnih djela kao što su krivična djela organizovanog kriminala zakonima o krivičnom postupku je propisana lista posebnih istražnih radnji kao što su: nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija; - pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnjenje podataka; - nadzor i tehničko snimanje prostorija; - tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji stoje u vezi sa njima, - korištenje prikrivenih istražitelja i korištenje informatora; - simulirani i kontrolirani otkup predmeta i simulirano davanje potkupnine i - nadzirani prijevoz i isporuka predmeta krivičnog djela (Filipović, Halilović, Karasalihović, Mrkonjić, Sijerčić-Čolić, 2020). Osim prethodno navedenih, Marinković (2010) nas upućuje i na specijalne (posebne) istražne tehnike (radnje) u užem smislu a to su: 1. uvid i kontrola stanja poslovnih i ličnih računa i novčanih transakcija određenog lica, 2. institut svjedoka saradnika, 3. institut zaštićenog svjedoka. Dakle, kada je riječ o posebnim istražnim radnjama kao metodu suzbijanja krivičnih djela organizovanog kriminala treba navesti da se mora raditi o zakonom predviđenom istražnom postupku, da ih koriste zakonom predviđeni državni organi, u slučaju kada na drugi način nije moguće dokazivati ili otkrivati kriminalno ponašanje koje predstavlja težak oblik društvene opasnosti i da se upravo ovim istražnim radnjama krše osnovna ljudska prava i slobode određenog pojedinca u čemu se ogleda opasnost od njihove upotrebe (Knežević, Dumanjić, 2019). Međutim, kršenje ljudskih prava upotrebom posebnih istražnih radnji odnosno miješanje u prava i slobode čovjeka će biti opravdano sve dok je u interesu javne sigurnosti, i dok služi za postizanje legitimnih društvenih ciljeva te ostvarivanja legitimnih društvenih interesa i vrijednosti (Kajmaković, 2010; European Convention on Human Rights, 2020). Također važne za spomenuti a predstavljaju neke od najvažnijih alata u SAD-u, odnosno neke od tehnika koje koriste američke istražne agencije uz pomoć i pod nadzorom tužitelja u suzbijanju organizovanog kriminala su: elektronski nadzor, prikrivene operacije, upotreba povjerljivih informanata, sistem imuniteta i zaštita svjedoka (Ohr, 2001). Autor Mujanović (2011) dodaje da osim prethodno navedenih, značajnije mjere i aktivnosti koje se javljaju kao efikasne u suzbijanju organizovanog kriminala obuhvataju: svjedočenje zaštićenog svjedoka, dodjeljivanje imuniteta od krivičnog gonjenja, otkrivanje bankarske tajne, elektronski nadzor telekomunikacija, tajna opservacija aktivnosti i komunikacija (u širem smislu riječi) osoba, upotreba prikrivenih istražitelja, simulirana kupovina i simulirano davanje potkupnine, nadzirana isporuka predmeta i dr. Pored posebnih istražnih tehnika o kojima je bilo riječi i koje su usmjerene na suzbijanje krivičnih djela organizovanog kriminala, za potrebe ovog rada u nastavku će biti riječi o jednoj od specijalnih dokaznih tehnika koja se isključivo koristi u krivičnom postupku a riječ je o upotrebi instituta svjedoka saradnika pravosuđa.

Opravdanost upotrebe instituta svjedoka saradnika pravosuđa u borbi protiv organizovanog kriminala

Odgovori država/pravnih sistema koji se suočavaju sa problemima otkrivanja i procesuiranja organizovanog kriminala su raznoliki u vidu raznih sporazuma, nagrađivanja za pružanje informacija onih koji odluče da sarađuju sa vlastima i na taj način doprinesu otkrivanju krivičnih djela, njihovih počinitelja kao i učinkovitijem krivičnom postupku uopšte. Obzirom na činjenicu da je jedna od karakteristika organizovanog kriminala zatvorenost i kompaktnost organizovanih kriminalnih grupa u koje je organima gonjenja zaista teško prodrijeti izvana, upotreba instituta svjedoka saradnika pravosuđa dobiva na značaju jer se radi o osobi koja je član organizovane kriminalne grupe i koja je iz određenih razloga spremna da da svoj iskaz, svojim svjedočenjem razotkrije organizovanu kriminalnu grupu te sarađuje sa organima gonjenja pod određenim uslovima i u zamjenu za određene pogodnosti. Autor La Spina (2014) navodi da su svjedoci saradnici pravosuđa osobe koje su ranije bile uključene u mafiju i u Italijanskom zakonodavstvu ih nazivaju *pentiti*. Može se reći da je institut svjedoka saradnika pravosuđa ekstremno važan jer omogućava prodor u organizovane kriminalne grupe ali i informacije od neposrednih učesnika događaja. Osim zatvorenosti organizovanih kriminalnih grupa još jedna od karakteristika koja predstavlja veliku poteškoću organima gonjenja prilikom vrbovanja članova organizovanih kriminalnih grupa za saradnju jeste vladavina zakona šutnje „omerta“ među članovima kriminalne grupe. Zakon šutnje „Omerta“ znači da su članovi organizovanih kriminalnih grupa obavezni sakriti odnosno čuvati informacije od otkrivanja strancima, poricati postojanje kriminalnih grupa ali i izbjegavati kontakt sa agencijama za provođenje zakona (Calderoni, Campedelli, Comunale, Marchesi and Savona 2020). Međutim i pored navedenog zakona šutnje, pojedini članovi organizovanih kriminalnih grupa se odluče da razotkriju organizaciju i sarađuju sa vlastima, najčešće kako bi izbjegli kaznu. Prema Karas, Burić, Pajčić (2021) svi okrivljeni koji sklope određeni sporazum sa vlastima na koji način doprinesu učinkovitijem krivičnom postupku, mogu se smatrati određenom vrstom saradnika pravosuđa a posebno su to osobe koje sudjeluju kao „krunski svjedoci“ ili „svjedoci pokajnici“.

Prilikom procjene korištenja instituta svjedoka saradnika pravosuđa organi gonjenja će se voditi značajem iskaza navedenog svjedoka kao i njegovog doprinosa rasvjetljavanju i dokazivanju krivičnih djela i drugih okolnosti. Kako navodi Pavišić (2013) iskaz svjedoka saradnika pravosuđa se pribavlja procesnom radnjom ispitivanjem svjedoka u postupku te se radi o najzastupljenijem dokazu u krivičnom postupku. Upotreba instituta svjedoka saradnika pravosuđa u krivičnom postupku

dozvoljava odstupanje od jednog od osnovnih krivičnoprocesnih načela a to je načelo legaliteta. Načelo legaliteta podrazumijeva da je tužilac dužan da preduzme krivično gonjenje kada su ispunjeni zakonski uslovi za to bez obzira na njegovo mišljenje. Direktna suprotnost prethodno navedenom načelu je načelo oportuniteta koje podrazumijeva pravo tužitelja da ne preduzme krivično gonjenje bez obzira na ispunjenost zakonskih uslova ako to nije u interesu države odnosno u javnom interesu (Brozović, 2011). Dakle radi se o tome da će se krivični postupak prema svjedoku saradniku pravosuđa odnosno „krunskom svjedoku“ ili kolokvijalno nazvanom „svjedoku pokajniku“ obustaviti a sve u cilju da se dobije njegov iskaz koji će koristiti za otkrivanje i dokazivanje krivičnih djela kao i članova organizovane kriminalne grupe. Dakle, odstupanje od načela legaliteta te davanje imuniteta od krivičnog gonjenja u krivičnom postupku za svjedočenje smatra se jednim od savremenih načina borbe protiv organizovanog kriminala. Međunarodno-pravni standardi u vezi zakonskog regulisanja statusa „svjedoka saradnika pravosuđa“ kako navode Primorac i Šarić (2013) proizilaze iz: Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije, Preporuka Ministarskog vijeća Vijeća Evrope državama članicama o zaštiti svjedoka i saradnika pravde.

Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala

Konvencijom se propisuje niz mjera kao i efikasnih mehanizama za borbu protiv organizovanog kriminala ali i mjera koje se odnose na svjedoke saradnike pravosuđa. Shodno navedenom, čl. 26 Konvencije UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala se odnosi na mjere poticanja saradnje s organima koji provode zakone, a kojim se propisuje da svaka država određenim mjerama potiče osobe koje sudjeluju ili koje su sudjelovale u organizovanim kriminalnim grupama da pruže potrebne informacije tokom istrage i dokaznog postupka pri čemu će razmotriti mogućnost blažeg kažnjavanja ili davanja imuniteta od gonjenja osobi koja pruži znatnu saradnju u istrazi kao i pružiti mjere zaštite (UNODC, 2004).

Konvencija UN-a protiv korupcije

Konvencija UN-a protiv korupcije u čl.37 koji se odnosi na saradnju sa organima za primjenu zakona propisuje da države preduzmu mjere da podstaknu osobe koje učestvuju ili su učestvovala u izvršenju krivičnog djela da pruže značajne informacije, da se razmotri blaže kažnjavanje, da se da imunitet osobi koja znatno saraduje, da se pruže mjere zaštite ovim osobama (UNODC, 2014).

Preporuka Ministarskog vijeća Vijeća Evrope državama članicama o zaštiti svjedoka i saradnika pravde

U ovoj preporuci se definiše saradnik pravde kao „ *bilo koja osoba koja je suočena sa krivičnom optužbom ili je već osuđena zbog učešća u kriminalnom udruženju ili drugoj kriminalnoj organizaciji bilo koje vrste, ili u činjenju organizovanog kriminala, ali pristaje na saradnju sa nadležnim organima krivičnog pravosuđa, posebno svjedočenjem o kriminalnom udruženju ili organizaciji, ili o bilo kojem djelu povezanom sa organizovanim kriminalom ili drugim teškim zločinima*“ (COE, 2005).

Kada je riječ o regulisanju statusa svjedoka saradnika pravosuđa u Bosni i Hercegovini, autorica navodi da ovaj institut nije propisan u našem zakonodavstvu te da je u javnosti uobičajen izraz „svjedok pokajnik“ a da je u procesnim zakonima u upotrebi termin „svjedok“ koji se terminološki ne razlikuje od bilo kojeg drugog svjedoka dok u zakonodavstvima pojedinih država u regionu to nije slučaj.⁷⁴ Kod nas se u pravilu radi o dodjeli imuniteta pripadnicima grupe za organizovani kriminal čije je svjedočenje od izuzetne važnosti i daje se samo u slučaju ukoliko će od tog svjedočenja biti više koristi nego štete od nepreduzimanja krivičnog gonjenja. Također, važno za reći kako navode Primorac i Šarić (2013) procesni položaj svjedoka koji je prema odluci Glavnog tužioca dobio imunitet od krivičnog gonjenja, u principu se ni po čemu ne razlikuje od bilo kog drugog svjedoka u postupku.

Obzirom na važnost i ulogu koju u postupku ima svjedok saradnik pravosuđa, neizostavna je potreba za zaštitom ove vrste svjedoka. Ako imamo u vidu da će zastrašivanje svjedoka⁷⁵ djelovati nepovoljno na krivično gonjenje počinitelja odnosno samo dokazivanje počinjenja, onda se nameće jasna potreba za njegovom adekvatnom zaštitom. Prvo isticanje zaštite svjedoka se javlja u SAD-u 1970. godina nakon što su vlasti bile prinuđene uspostaviti zakonski sistem zaštite zbog gubitaka ključnih svjedoka u postupcima protiv organizovanog kriminala (UNODC, 2008). Međunarodni izvori u zaštiti svjedoka prema Puizina (2019) su: Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, Konvencija za

⁷⁴ U Republici Srbiji institut svjedoka pokajnika uveden je 2001. godine za djela organizovanog kriminala (Primorac, Šarić 2013); Institut „krunskog svjedoka“ u Republici Hrvatskoj regulisan je odredbama Zakona o uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. Dakle postupak i pretpostavke za dodjeljivanje pripadniku zločinačke organizacije statusa krunskog svjedoka uređuje ZUSKOK (Kulaš, 2019);

⁷⁵ Vijeće Evrope (2006a, b) označava 'zastrašivanje svjedoka' kao „svaku direktnu ili indirektnu prijetnju koja je izvršena ili će vjerovatno biti izvršena svjedoku ili saradniku pravde, a koja može dovesti do uplitanja u njegovu/njenu spremnost da se svjedoči bez nepotrebnog uplitanja“ (Sheptycki, 2017).

zaštitu ljudskih prava i temeljenih sloboda Vijeća Europe, Rezolucija Vijeća EU o zaštiti svjedoka u borbi protiv internacionalnog organiziranog kriminaliteta.

Zaključak:

Za efikasno suzbijanje organizovanog kriminala neophodno je na prvom mjestu poznavati prilike i okolnosti koje pogoduju njegovom nastanku i razvoju. Kada je riječ o organizovanom kriminalu možemo reći da se radi o zaista opasnom društveno negativnom fenomenu koji zahtijeva adekvatan odgovor srazmjeran njegovoj opasnosti. Prva stepenica za uspješnu borbu protiv organizovanog kriminala jeste uređen pravni sistem odnosno dobra zakonska podloga koja će omogućiti primjenu efikasnih metoda za njegovo suzbijanje. Promjenjiva priroda kriminala, posebno organizovanog dovodi do promjena u pristupu njegovog otkrivanja i dokazivanja. Ako uzmemo u obzir da počinitelji krivičnih djela konstantno usvajaju nove metode izvršenja onda će logičan slijed događaja biti razvijanje novih istražnih strategija od strane organa za provođenje zakona koje mogu adekvatno odgovoriti na izazove organizovanog kriminala. Zahvaljujući zakonskoj mogućnosti upotrebe instituta svjedoka saradnika pravosuđa, kao jedne od efikasnih mjera suzbijanja organizovanog kriminala, danas mnogo lakše dolazimo do ključnih informacija o djelovanju odnosno aktivnostima počinitelja, strukturi organizovanih kriminalnih grupa, počinjenim i planiranim krivičnim djelima, drugim članovima grupe a što se na drugi način ne bi moglo saznati, što u cjelosti doprinosi politici suzbijanja organizovanog kriminala. Dakle ključna karakteristika upotrebe instituta svjedoka saradnika pravosuđa je razotkrivanje organizovanih kriminalnih grupa koje u pravilu ne bi bilo moguće bez svjedočenja ovog svjedoka u čemu se ogleda važnost njegovog iskaza odnosno njegov doprinos istrazi. Pored svega prethodno navedenog, važno za spomenuti je i potreba pružanja adekvatne zaštite svjedoku saradniku pravosuđa na koji način će se olakšati i unaprijediti saradnja sa ovom kategorijom svjedoka a time i sama istraga. Zaštita svjedoka je jedna od vrlo važnih mjera borbe protiv organizovanog kriminala.

Literatura

1. Antić, V., Mitrović, D. (2012). Posebne istražne radnje. Projekat- Jačanje tužilačkih kapaciteta u sistemu krivičnog pravosuđa. Sarajevo.
2. Brozović, J., (2011). Načelo oportuniteta u hrvatskom kaznenom procesnom pravu: nova rješenja i mogućnost praktične primjene. *Pravnik*, 45, 1 (90), 2011.
3. Calderoni, F., Campedelli G. M., Comunale, T., Marchesi E. M., Savona, E. (2020). Recruitment into organised criminal groups: A systematic review. *Trends & issues in crime and criminal justice*. No. 583 January 2020.
4. Council of Europe, Committee of Ministers (2005). Recommendation Rec (2005)9 of the Committee of Ministers to member states on the protection of witnesses and collaborators of justice.
5. European Convention on Human Rights (2020). Council of Europe. European Court of Human Rights, Council of Europe, Strasbourg. Dostupno na: <https://www.echr.coe.int>. Pristupljeno: 24.10.2021
6. Filipović, Lj., Halilović H., Karasalihović M., Mrkonjić I., Sijerčić-Čolić H., (2020) Posebne istražne radnje u domaćem i međunarodnom kontekstu Hajrija Sijerčić-Čolić., (eds) Priručnik o posebnim istražnim radnjama. Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH uz podršku DCAF – Geneva Centre for Security Sector Governance
7. Kajmaković, D., (2010). Iskustva i problem u primjeni posebnih istražnih radnji. Dostupno na: http://www.tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/Iskustva_i_problemi_u_primjeni_posebnih_istraznih_radnji_Kajmakovic_2010_P_i_p.pdf
8. Karas I. E., Burić Z., Pajčić M., (2021). Collaborators of justice: Comparative Legal Solutions and Croatian Criminal Procedural Law. *PRAVNI VJESNIK GOD. 37 BR. 1*, 2021.
9. Karović, S., (2018). Krivičnopravno suzbijanje organizovanog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 55, 4/2018., str. 835.- 852.
10. Knežević, M. Z., Dumanjić, E (2019). Posebne istražne radnje, praktikum. The aire centre.
11. Korać, H., (2014). Organizovani kriminalitet i druga krivična djela. Univerzitet u Travniku, Pravni fakultet.
12. Kulaš, S., (2014). Krunski svjedok. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet.
13. La Spina, A., (2014). The fight against the Italian mafia in: Paoli, L., (eds) *The Oxford Handbook of organized crime*. Oxford, New York.
14. Marinković, D. (2010). Suzbijanje organizovanog kriminala. Novi Sad: Prometej.

15. Mujanović, E., (2011). Posebne istražne radnje u suzbijanju korupcije u BiH- Između strateških ciljeva i pravnog okvira uređenja. Transparency International BiH.
16. Ohr, G.B., (2001). Effective methods to combat transnational organized crime in criminal justice processes. Vol. 58, p. 40-60. Resource material series.
17. Pavišić, B., (2013). Komentar Zakona o kaznenom postupku, drugo izdanje. Rijeka: Dušević i Kršovnik.
18. Puizina, A.,(2019). Ugroženi svjedoci i njihova zaštita. Master's thesis / Diplomski rad Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti.
19. Primorac, D., Šarić, S. (2013). Svjedok pod imunitetom (Svjedok pokajnik) u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 50, 3/2013., str. 589.-613.
20. Puizina, A.,(2019). Ugroženi svjedoci i njihova zaštita. Master's thesis / Diplomski rad 2019 Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: University of Split, University Department for Forensic Sciences / Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti.
21. Sheptycki, J., (2017). Uneasy Truths; Criminal- Informants, Witness Protection, Trust and Legitimacy in the Policing of Organized Crime u: H. Nelen., D. Siegel ed. (2017). Contemporary Organized Crime- developments, challenges and responses. Springer.
22. Smajić, M., (2010). Organizovani kriminal u Bosni i Hercegovini- Tranzicijske dileme. Fakultet Političkih nauka, Sarajevo.
23. SOCTA (2021). European Union- Serious and organized crime threat assessment- A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe economy and society by organised crime. Europol.
24. Šikman M., (2011). Primjena indicijalnog metoda u otkriju i razjašnjavanju krivičnih djela organizovanog kriminaliteta. Kriminalističke teme Časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. Godište XI, Broj 3-4, 2011. str. 99-116
25. Škulić, M., (2011). Specijalne istražne tehnike u funkciji suzbijanja organizovanog kriminaliteta Fatić, A & Banović B., (eds) Društveni aspekti organizovanog kriminala. Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2011.
26. UNODC (2004). United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the protocols thereto. New York, 2004.
27. UNODC (2004). United Nations Convention against Corruption. United Nations New York.
28. UNODC (2008). Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime. United Nations, New York, 2008.

29. UNODC (2012). Digest of organized crime cases. A compilation of cases with commentaries and lessons learned. United Nations New York.
30. Wexler, C., (2018). New national commitment required: The Changing Nature of Crime And Criminal Investigations. Police Executive Research Forum.

COMBATING ORGANIZED CRIME- WITNESS COLLABORATORS AND THEIR CONTRIBUTION TO THE EFFICIENCY OF THE INVESTIGATION

Abstract: *Considering the topicality and complexity of the problem of organized crime that require effective and timely reaction or response of the law enforcement authorities in order to combat it, the author primarily provides an overview of typical measures and activities that are most often used in the fight against organized crime. Witness collaborators testimony has proven to be one of the most important, relatively modern methods of detecting and clarifying criminal offenses in criminal proceedings, and accordingly, in this paper the author will give an overview of the use of this institute in the fight against organized crime. Witness collaborators, or as they are called in some other jurisdictions, witness under immunity, “repentant witnesses” or „crown witness“, are powerful weapons in combating socially negative phenomena such as organized crime. The author also refers to witness protection as a necessary precondition for the successful cooperation of witnesses who decide to uncover a criminal organization and law enforcement agencies as these witnesses are a particularly vulnerable category of witnesses and the successful completion of criminal proceedings.*

Keywords: *combating organized crime, organized crime, witness collaborators*